

PARTIKULÁRNA ANALÝZA PROBLEMATICKY VNÍMANÝCH ZLOŽIEK PROJEKTOVÉHO CYKLU V SOCIÁLNYCH A CHARITATÍVNYCH OBLASTIACH⁵⁸³

Bohuslav KUZYŠIN

Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov,
Slovenská republika

ÚVODNÁ EXPLANÁCIA

Projektovanie vymedzujeme ako navrhovanie a plánovanie. Ako posunutie v predstavách, resp. ako predpoveď na základe známych údajov.⁵⁸⁴ Projektovanie pozostáva zo súboru zložitých úloh a aktivít, pričom tieto aktivity majú rôzne priority a určené časové termíny. Je realizované s obmedzenými zdrojmi, má mať inovatívny – originálny charakter a vyžaduje si spoluprácu rôznych odborníkov.⁵⁸⁵ Projektovanie sa stáva sociálnym v prípade, že je orientované na špecifické ciele, cieľové skupiny. Definujeme ho ako časovo a prostriedkami vymedzený komplexný proces identifikácie, formulácie, implementácie a hodnotenia spoločensky prospešných aktivít zameraných na riešenie vymedzeného sociálneho problému. Nesprávne sa zužuje len na aktivity financované prostredníctvom grantu, resp. len na prípravu žiadosti o jeho poskytnutie.⁵⁸⁶ Sociálne projektovanie sa v súčasnosti zaraďuje medzi kľúčové kompetencie profesionálov v sociálnych a charitatívnych oblastiach. Predstavuje jeden z najefektívnejších nástrojov riešenia sociálnych problémov.⁵⁸⁷ Preto je nevyhnutné tejto problematike venovať zvýšenú pozornosť.

⁵⁸³ Tento článok je jedným z výsledkov riešenia vedeckovýskumného projektu VGA 2/2010 Projektovanie v sociálnych oblastiach a Cirkvi.

⁵⁸⁴ Pozri POSTER, K. – APPLEGARTH, M. 2006. *Projektový management*. 1. vyd. Praha : Portal, 2006. s. 10.

⁵⁸⁵ Pozri SABOL, T. – MACEJ, P. 2001. *Projektový manažment*. 1. vyd. Košice : Technická univerzita v Košiciach, 2001. s. 15.

⁵⁸⁶ Pozri REPKOVÁ, R. 2008. *Sociálne programovanie a projektovanie (nielen) v sociálnej práci*. 1. vyd. Bratislava : Epos, 2008. s. 43–44.

⁵⁸⁷ Pozri BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. 2006. *Tvorba a manažment projektov v sociálnej práci*. 1. vyd. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2006. s. 71.

CIEĽ A METODOLÓGIA PRIESKUMU

Cieľ prieskumu definujeme ako *identifikáciu fázy projektového životného cyklu, ktorá predstavuje pre sociálne subjekty najzložitejšiu časť sociálneho projektovania*. Táto skutočnosť umožňuje zabezpečiť efektívnu spätnú väzbu pre donorov a iniciátorov sociálnych projektov. Realizované skúmanie posúvame do roviny prieskumu, resp. orientačného výskumu.⁵⁸⁸

Metodológia realizovaného skúmania bola podriadená stanovenému cieľu. Vzhľadom na jeho konštrukciu určujeme prieskum ako diagnostický – vymedzujúci stav a vlastnosti definovaných objektov.⁵⁸⁹ Základným prvkom generovania dát bola anketová (diagnostická) sondáž určená úzkej skupine špecialistov. Anonymný anketový dotazník bol konštruovaný podľa všeobecne záväzných pravidiel.⁵⁹⁰ Tejto metodologickej technike bol taktiež podriadený výber prvkov do prieskumnej vzorky. Respondenti sa zúčastnili realizovaného skúmania na základe vlastného uváženia – dobrovoľne.⁵⁹¹ Oslovenie respondentov prebiehalo v mesiacoch október a november v roku 2010.

Ako testy overujúce štatistickú významnosť (či boli získané početnosti v sociálnej realite rozdielne od teoretických, ktoré zodpovedajú nulovej hypotéze), sme použili test dobrej zhody chí-kvadrát.⁵⁹² Hladinu významnosti sme v tomto prípade zvolili na 0,05 ($\alpha = 0,05$). Na zovšeobecnenie získaných výsledkov sme použili interval spoľahlivosti pre relatívnu početnosť alternatívneho znaku.⁵⁹³ Konfidenčný interval bol zvolený na 95% ($1 - \alpha = 0,95$).

CHARAKTERISTIKA VÝBEROVÉHO SÚBORU

Výberový súbor spočíval v 60 inštitúciách pôsobiach v sociálnych a charitatívnych oblastiach. Informácie sme získavali od sociálnych

⁵⁸⁸ Pozri KERLINGER, F. N. 1972. *Základy výskumu chováni. Pedagogický a psychologický výzkum*. Praha : Academia, 1972. s. 387–402.

⁵⁸⁹ Pozri JUSZCZYK, S. 2003. *Metodológia empirických výskumov v spoločenských vedách*. 1. vyd. Bratislava : Iris, 2003. s. 20–21.

⁵⁹⁰ Pozri JUSZCZYK, S. 2003. *Metodológia empirických výskumov v spoločenských vedách*. 1. vyd. Bratislava : Iris, 2003. s. 58–61.

⁵⁹¹ Pozri CHRASKA, M. 2007. *Metódy pedagogického výskumu*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 22.

⁵⁹² Pozri CHRASKA, M. 2007. *Metódy pedagogického výskumu*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. s. 73–76.

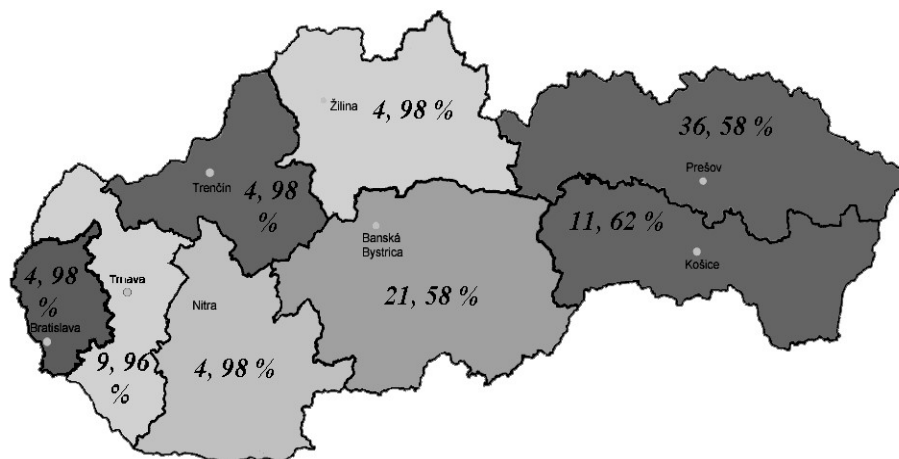
⁵⁹³ Pozri RAMÍK, J. – ČEMERKOVÁ, Š. 1998: *Statistika B*. 1. vyd. Karviná : OPF SU, 1998. s. 62–63.

pracovníkov, ktorí reprezentovali svojho zamestnávateľa. Týmto spôsobom sme zaistili prísun relevantných informácií, ktoré charakterizujú výberový súbor.

V rámci zachovania objektivity realizovaného skúmania sme distribuovali anketový dotazník do sociálnych subjektov pôsobiacich na celom území Slovenskej republiky. Najväčšiu ochotu prejavili subjekty pôsobiace v Prešovskom samosprávnom kraji s podielom 36,52% respondentov. Nasledoval: Banskobystrický samosprávny kraj s podielom 21,58%; Košický samosprávny kraj s podielom 11,62% a Trnavský samosprávny kraj s podielom 9,96%. Bratislavský, Nitriansky, Trenčiansky a Žilinský samosprávny kraj sa na prieskume zúčastnili rovnakým 4,98% podielom.

Schéma č. 1

Rozloženie respondentov–inštitúcií podľa príslušnosti k samosprávnemu kraju v Slovenskej republike

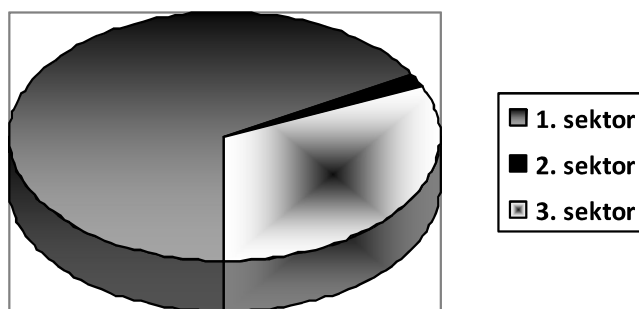

Zdroj: Vlastné spracovanie

Druhým analyzovaným momentom v rámci identifikácie charakteru zúčastnených sociálnych subjektov bolo sledovanie príslušnosti k sektorovému zaradeniu. Je známym faktom, že fungovanie verejnej a mimovládnej sociálnej práce podlieha iným špecifikám. Nezanedbateľným hľadiskom je spôsob financovania a riadenia. Obe skutočnosti môžu vo významnej miere ovplyvňovať vnímanie a využívanie projektového manažmentu. Z tohto dôvodu sme oslovovali všetky inštitúcie, ktoré sa charakterizovali ako sociálne, resp. charitatívne. Podarilo sa vytvoriť výberový súbor, ktorý podľa nášho

názoru reálne odzrkadľuje pomerový stav aktívne fungujúcej sociálnej práce na Slovensku. 1. sektor je tvorený organizáciami, ktorých štruktúry sú napojené na štátny rozpočet – rozpočtové, resp. príspevkové organizácie. V našom prieskume tvorili majoritnú skupinu: 66,4%. 2. sektor je tvorený jednotlivcami, resp. organizáciami zriadenými za účelom produkcie zisku – súkromný, privátny, ziskový alebo podnikateľský sektor. Táto skupina, vzhľadom na účel svojho zriadenia, aktívnu sociálnu prácu realizuje v najmenšom rozsahu. V našom prieskume bola zastúpená 1,66% podielom. 3. sektor – mimovládny, neštátny, neziskový je tvorený inštitúciami, ktoré nie sú zaradené do 1. a 2. sektora. Je finančne a organizačne nezávislý od štátu. Súčasná doba ukazuje jeho mimoriadny význam v uskutočňovaní verejnoprospešných činností. V našom prieskume bol zastúpený 31,54% podielom.

Graf č. 1 Rozloženie respondentov – inštitúcií podľa sektorovej príslušnosti

Zdroj: Vlastné spracovanie

INTENZITA NEGATÍVNEHO VZŤAHU K JEDNOTLIVÝM FÁZAM PROJEKTOVÉHO CYKLU

V súlade s prezentovaným cieľom realizovaného prieskumu sme sa zamerali na identifikáciu fázy projektového životného cyklu, ktorá predstavuje pre odborníkov pôsobiacich v sociálnych a charitatívnych oblastiach najväčší problém. Táto skutočnosť umožňuje zdôrazniť, na ktorú oblasť manažmentu a plánovania má smerovať ďalší výskum v disciplínach nami vymedzeného projektovania.

Prvú fázu projektového cyklu, v ktorej sa angažuje väčšina sociálnych subjektov definujeme ako identifikáciu. Predstavuje konkretizáciu pripravovaného sociálneho projektu. Je základnou časťou plánovacích aktivít

a tvorí jej nosnú časť. Stanovujú sa ciele a stratégia zámeru. Spracovávajú sa súhrnné vstupné informácie, ktoré sa týkajú vymedzenia základných podmienok, zámerov a parametrov uskutočniteľnosti projektu.⁵⁹⁴ V tejto predinvestičnej fáze sa determinuje úspech či neúspech celého projektu, preto je namieste venovať jej adekvátnu energiu a starostlivosť. Z hľadiska vynakladania prostriedkov sa jej nepripisuje adekvátny priestor. To neznamená, že nič nestojí. V prípade schválenia projektového zámeru (žiadosti o grant) je možné náklady pripočítať k investíciám do projektu. Ak je projekt zamietnutý, náklady idú na farchu inštitucionálnej réžie.⁵⁹⁵ S týmito skutočnosťami je nevyhnutné rátať najmä v prípade sociálneho projektovania. Nie je neznámym faktom, že mnohé organizácie venujúce sa sociálnym a charitatívnym oblastiam sú dlhodobo finančne poddimenzované a nemôžu si dovoliť žiadne straty. Na druhej strane je projekt pripravovaný v rámci programovej výzvy výraznou, niekedy až existenciu zabezpečujúcou pomocou. Sociálny projekt bude žiaduci len vtedy, pokiaľ vytvára pre spoločnosť niečo hodnotné. V týchto súvislostiach sa netreba znechutiť zlou situáciou v sociálnej, resp. charitatívnej inštitúcii, či v spoločnosti, ale naopak zostať realistickým a overiť si možnosti dosiahnutia plánovaných cieľov.⁵⁹⁶

V tejto fáze dochádza k identifikácii existencie potreby dosiahnuť určitý zámer. Ide predovšetkým o súbor činností, ktoré sú zamerané na stanovenie cieľov projektu a vytvorenie elementárnych predpokladov pre jeho realizáciu. Patrí sem formulácia podmienok, obmedzujúcich kritérií a rozdelenie hlavnej zodpovednosti. Predpokladom tohto procesu je definícia globálneho cieľa. V priebehu identifikácie dochádza k týmto aktivitám:

- definícia konkrétnych cieľov a zváženie ich strategickej potreby v kontextoch sociálnej politiky,
- rozhodnutie o spôsobe naplnenia projektových cieľov – formulácia projektovej metodológie,
- vymedzenie podmienok a predpokladov realizácie sociálneho projektu – analýza rizika a možnosti uskutočnenia zámerov,

⁵⁹⁴ Pozri DUPAL, A. – MAJTÁN, M. 2004. *Manažment projektov*. 1. vyd. Bratislava : Ekonóm, 2004. s. 31.

⁵⁹⁵ Pozri GOZORA, V. 2008. *Projektový manažment*. 1. vyd. Bratislava : Sprint dva, 2008. s. 96–97.

⁵⁹⁶ Pozri GOZORA, V. 2008. *Projektový manažment*. 1. vyd. Bratislava : Sprint dva, 2008. s. 42–43.

- identifikácia osôb, ktoré budú za realizáciu sociálneho projektu zodpovedné počas jeho celého životného cyklu.⁵⁹⁷

Identifikáciu považuje za najproblematickejšiu len 9,99% zúčastnených respondentov. Tento stav interpretujeme ako podcenenie prvej etapy projektového životného cyklu zo strany odborníkov v sociálno-charitatívnej oblasti. Ako sme v teoretickej analýze naznačili, zlyhanie v úvodoch projektovej činnosti znamená zlyhanie celého projektu.

Formulácia je fáza projektového cyklu, v ktorej sa na základe identifikácie definujú všetky významné aspekty projektu, vrátane časového harmonogramu a organizačnej štruktúry.⁵⁹⁸ V prípade sociálneho projektu, ktorého aktivity budú financované prostredníctvom grantu, je základným prvkom tejto fázy formulár žiadosti. Formulár žiadosti spracováva administrátor sociálneho programu, preto je jeho štruktúra zakaždým iná. V zásade ale môžeme definovať základné body, ktoré sú viac, či menej, prítomné v každom takomto dokumente.⁵⁹⁹

Formuláciu označili respondenti ako najproblematickejšiu fázu projektového cyklu s podielom 58,33%.

Väčšina práce, ktorú sme opisovali v predošlých fázach projektového cyklu, je zameraná na vytvorenie vhodného prostredia pre uskutočnenie plánovaných zámerov. Vo fáze implementácie je nevyhnutné naštartovať realizačné aktivity tak, aby sme efektívne zvládali napĺňanie cieľov, manažment projektu a hodnotenie dosiahnutých výsledkov. Mimoriadne účinnou technikou je postupné rozčlenenie projektu na menšie pracovné jednotky, ktoré tvoria základný predpoklad pre jeho riadenie. Táto metóda umožňuje pochopenie významu každej plánovanej činnosti. Motivuje pracovný tím k aktívnejšej kooperácii a zároveň ho drží v napätí aj pri časovo náročnejších projektoch, kde je naplnenie celkového cieľa relatívne vzdialené.⁶⁰⁰

Implementácia predstavuje problém pre 11,66% respondentov.

⁵⁹⁷ Pozri SVOZILOVÁ, A. 2006. *Projektový manažment*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2006. s. 72–73.

⁵⁹⁸ Pozri *Project Cycle Management. Tools for mainstreaming disaster risk reduction. Guidance Note 5* [online]. [2010-10-15]. Dostupné na internete: <http://www.proventionconsortium.org/themes/default/pdfs/tools_for_mainstreaming_GN5.pdf>.

⁵⁹⁹ Pozri REPKOVÁ, R. 2008. *Sociálne programovanie a projektovanie (nielen) v sociálnej práci*. 1. vyd. Bratislava : Epos, 2008. s. 51–54.

⁶⁰⁰ Pozri BROWN, M. 1996. *Ako úspešne pripraviť a viesť projekty za 7 dní*. 1. vyd. Bratislava : Open windows, 1996. s. 37–38.

Hodnotenie, resp. posledná nami analyzovaná fáza projektového cyklu sa najčastejšie začína vo fáze implementácie. Vníma sa aj ako ukončovanie, resp. záverečná etapa, ktorá je pre projektový tím mimoriadne emotívnym obdobím. Ak sú členovia pracovného kolektívu prijatí do zamestnania len pre tento projekt, môže jeho ukončenie znamenať ich prepustenie. Projektový manažér (vedúci projektu, zodpovedný riešiteľ a pod.) musí byť mimoriadne citlivý k týmto skutočnostiam a udržiavať tím sústredený na dokončenie požiadavky.⁶⁰¹ ***Hodnotenie je najproblematickejšou súčasťou projektovania pre 19,99% respondentov.***

Uvedené zistenia boli podrobené kvantitatívnej analýze, v dôsledku čoho sme formulovali štatistické hypotézy.

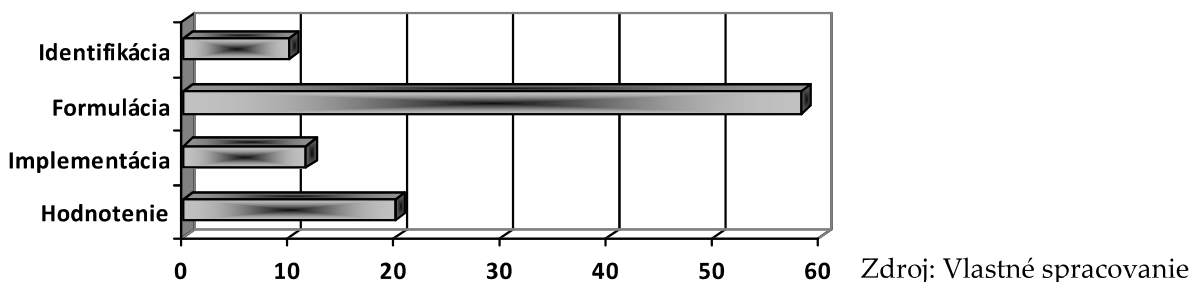
H_0 : Početnosti označovania jednotlivých fáz projektového cyklu za najproblematickejšie sú rovnaké.

H_A : Početnosti označovania jednotlivých fáz projektového cyklu za najproblematickejšie sú odlišné.

$$\chi^2 = 36,86$$

Vzhľadom na výsledok uvedeného testového kritéria musíme jednoznačne prijať alternatívnu hypotézu. Rozdiely identifikované v početnosti výberov zo štvrtej položky anketového dotazníka nemôžeme interpretovať v kontextoch štatistickej náhody. Na základe výpočtu intervalu spoľahlivosti pre relatívnu početnosť alternatívneho znaku môžeme vysloviť zovšeobecňujúci výrok: ***s 95% pravdepodobnosťou je pre 42% až 74% sociálnych a charitatívnych inštitúcií najproblematickejšou druhá fáza projektového životného cyklu – formulácia.***

Graf č. 2 Vnímanie jednotlivých fáz projektového životného cyklu ako najproblematickejších v sociálnych a charitatívnych inštitúciách

⁶⁰¹ Pozri TAYLOR, J. 2007. *Začíname riadiť projekty*. 2. vyd. Brno : Computer Press, 2007. s. 202.

ZÁVERY A ODPORÚČANIE PRE PRAX

Projektový manažment sa v sociálnej práci stáva čoraz častejšie centrálnym pojmom v procese ekonomického riadenia. Štátny, súkromný a bez pochyb aj mimovládny sektor sa prostredníctvom grantových schém úspešne začleňujú do štruktúr Európskej únie.⁶⁰² Príprava a celkové riadenie vymedzených projektových zámerov sa stáva bežne vyžadovanou kompetenciou reálne fungujúcich subjektov. Úspešná implementácia si vyžaduje akceptáciu špecifických cieľov, cieľových skupín – ich skutočných potrieb, metód a procesov. To všetko sú dôvody venovať tejto oblasti zvýšenú pozornosť vo všetkých jej oblastiach.

V rámci nami prezentovanej partikulárnej analýzy intenzity negatívneho vzťahu k jednotlivým fázam projektového cyklu sme potvrdili verejne známy predpoklad o najproblematickejšom vnímaní jeho druhej etapy – formulácie. Predpokladáme, že výber respondentov bol podmienený zložitou administratívneho procesu. Jeho zjednodušenie by pomohlo intenzite podávania kvalitnejších projektových zámerov.

V neposlednom rade upozorňujeme, že proces formulácie je bytostne závislý na identifikácii. Jej efektne vypracovanie uľahčuje projektovú administráciu, proces implementácie a hodnotenia. Preto podcenenie tejto skutočnosti považujeme za jednu z mnohých nástrah projektového manažmentu v sociálnych a charitatívnych oblastiach.

Zoznam bibliografických odkazov

- BROWN, M. 1996. *Ako úspešne pripraviť a viesť projekty za 7 dní*. 1. vyd. Bratislava : Open windows, 1996. 112 s. ISBN 80-85741-18-0.
- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. 2006. *Tvorba a manažment projektov v sociálnej práci*. 1. vyd. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2006. 100 s. ISBN 80-8083-256-0.

⁶⁰² Pozri BUTORACOVÁ ŠINDLERYOVÁ, I. 2009. *Model marketingového inštrumentária pri akceptácii projektov v procese zvyšovania konkurenčnosti regiónu*. 1. vyd. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2009. s. 7–8.

- BUTORACOVÁ ŠINDLERYOVÁ, I. 2009. *Model marketingového inštrumentária pri akceptácii projektov v procese zvyšovania konkurenčnosti regiónu*. 1. vyd. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2009. 195 s. ISBN 978-80-8068-802-8.
- DUPAL, A. – MAJTÁN, M. 2004. *Manažment projektov*. 1. vyd. Bratislava : Ekonóm, 2004. 320 s. ISBN 80-225-1804-2.
- GOZORA, V. 2008. *Projektový manažment*. 1. vyd. Bratislava : Sprint dva, 2008. 225 s. ISBN 978-80-969927-2-0.
- HULLOVÁ, D. et. al. 2005. *Projektový manažment, príprava projektov s použitím metodiky logického rámca*. 1. vyd. Banská Bystrica : Centrum vzdelávania neziskových organizácií, 2005. 155 s. ISBN 80-969309-7-4.
- CHRASKA, M. 2007. *Metódy pedagogického výskumu*. 1. vyd. Praha : Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JUSZCZYK, S. 2003. *Metodológia empirických výskumov v spoločenských vedách*. 1. vyd. Bratislava : Iris, 2003. 137 s. ISBN 80-89018-13-0.
- KERLINGER, F. N. 1972. *Základy výskumu chováni. Pedagogický a psychologický výzkum*. Praha : Academia, 1972. 705 s. ISBN 80-7178-697-7.
- POSTER, K. – APLEGARTH, M. 2006. *Projektový management*. 1. vyd. Praha : Portal, 2006. 353 s. ISBN 80-7367-141-7.
- Project Cycle Management. Tools for mainstreaming disaster risk reduction. Guidance Note 5* [online]. [2010-10-15]. Dostupné na internete: <http://www.proventionconsortium.org/themes/default/pdfs/tools_for_mainstreaming_GN5.pdf>.
- RAMÍK, J. – ČEMERKOVÁ, Š. 1998. *Statistika B*. 1. vyd. Karviná : OPF SU, 1998. 147 s. ISBN 80-7248-015-4.
- REPKOVÁ, R. 2008. *Sociálne programovanie a projektovanie (nielen) v sociálnej práci*. 1. vyd. Bratislava : Epos, 2008. s. 78. ISBN 978-80-8057-781-0.
- SABOL, T. – MACEJ, P. 2001. *Projektový manažment*. 1. vyd. Košice : Technická univerzita v Košiciach, 2001. 289 s. ISBN 80-7099-775-3.
- SVOZILOVÁ, A. 2006. *Projektový manažment*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 2006. 356 s. ISBN 80-247-1501-5.
- TAYLOR, J. 2007. *Začíname řídit projekty*. 2. vyd. Brno : Computer Press, 2007. 215 s. ISBN 978-80-251-1759-0.

PARTICULAR ANALYSIS OF PERCEPTION OF PROBLEMATIC PROJECT CYCLE COMPONENTS IN SOCIAL AND CHARITY AREAS

Bohuslav KUZYŠIN, lecturer, Orthodox Theological Fakulty, University of Presov, Masarykova 15, 08001 Prešov, Slovakia, bohuslav.kuzysin@gmail.com, tel. 00421908545953

Abstract

The paper presents an analysis of particulate perceived problematic components of the project cycle in social and charitable fields. It is conceived like theoretical and empirical study which defines the most problematic phase of the project management in social subjects. Results are based on diagnostic probing survey put into effect on 60 respondents in the entire territory of the Slovak republic.

Keywords

Project cycle, social work, charity, particular analysis, management.